

УДК 331.5-05813+331.556

DOI: 10.24144/2218 – 5348.2020. 2(22)

Петро Токар,
кандидат соціологічних наук,
науковий співробітник
навчально-наукового Інституту євроінтеграційних
досліджень, доцент кафедри міжнародних студій та
суспільних комунікацій, директор НДІ міграції і демографії ЕФ
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

**МІГРАЦІЯ У ГЛОБАЛЬНОМУ КОНТЕКСТІ КНИГИ
«GLOBE IN MOTION. PATTERNS OF INTERNATIONAL MIGRATION:
SIMILARITIES AND DIFFERENCES»**

(Boris Divinský, Tatiana Zachar Podolinská et al.)

Мета публікації – здійснити соціолого-політологічний огляд монографії «Globe in Motion. Patterns of international migration: Similarities and Differences», яка підготовлена групою науковців Інституту етнології та соціальної антропології Словацької академії наук і видана англійською мовою під загальною редакцією Бориса Дівінського і Тетяни Захар-Подолінської, та окреслити її науково-практичне значення для України [1].

Українською мовою назва книги перекладається так: «Земна куля в русі. Закономірності міжнародної міграції: схожість та відмінності» (переклад автора). Для реалізації поставленої мети автором здійснено неофіційний переклад видання українською мовою, тому посилань на електронну версію українською мовою немає, оскільки це справа і право офіційного перекладу. Водночас автор сподівається, що рецензована праця була би дуже корисною, якби вдалося її перекласти українською і видати в Україні, посприяти у такий спосіб науковцям, фахівцям, студентам, магістрантам, докторантам, а також широкому загалу українських читачів отримати можливість і доєднатися до пізнання європейського досвіду з дослідження актуальної міграційної проблематики.

З дозволу авторів та упорядників: Бориса Дівінського – незалежного дослідника міжнародної міграції, експерта Альянсу ООН за цивілізацію (RNDr. Boris Divinský - independent researcher in international migration, expert of United Nations Alliance for Civilizations (UNAOC) і Тетяни Захар-Подолінської – наукового співробітника Інституту етнології та соціальної антропології Словацької академії наук ми користувалися оригіналом книги та її неофіційним перекладом українською мовою. Ця наукова праця є результатом виконання Дунайської транснаціональної програми ЄС Interreg 2014-2020, реалізована як науковий проект «Інформаційна платформа Дунайського регіону для економічної інтеграції мігрантів (DRIM, No. DTP 1-1-183-4.1), що спільно

фінансується європейськими фондами ERDF, IPA і ENI. До створення наукового збірника, його відповідних розділів були залучені вчені з наукових та державних установ багатьох країн, зокрема таких, як: Словенський інститут міграції, Дослідницький центр Словенської академії наук і мистецтв, м.Любляна; Міністерство закордонних і європейських справ Словацької Республіки, м. Братислава; Соціомедичний інститут, дослідницький центр Словенської академії наук і мистецтв м. Любляна; Інститут етнології та соціальної антропології Словацької академії наук, м.Братислава; Метрополіса, Карлтонський університет, м. Оттава, Канада; Інститут європейських досліджень та міжнародних відносин, факультет соціальних та економічних наук Університету Коменського, м. Братислава; Департамент праці та економічного розвитку, м. Мюнхен, Німеччина; Університет м. Амстердам, Нідерланди; група правової міграції та інтеграції, генеральний директор з питань міграції та внутрішніх справ Європейської Комісії, м. Брюссель, Бельгія; Факультет політики, школа історії, мов та культур Ліверпульського університету, Велика Британія [2].

Актуальність і наукова новизна збірника, його сутність і бачення проблем закладені вже у самій назві – «Закономірності міжнародної міграції: схожість та відмінності». Вони обґрунтовуються з використанням нових системних підходів та доводяться фактами. Це по-перше. По-друге, представлена робота є результатом тривалої співпраці збалансованої групи дослідників, політиків і практиків із названих країн; це одна з її додаткових переваг. Крім того, видання не повторює відомі теорії, а швидше узагальнює емпіричні висновки та особисті погляди експертів із багатьох інституційних центрів та дисциплін. Важливо, що значно збагачено портфель літературних джерел із проблематики міграції, зокрема з регіону Центральної Європи.

По-третє, з огляду на те, що масова міграція – це повсякденне і повсюдне явище, корисне і неоднозначне одночасно, можна чітко розрізнити широкий спектр існуючих питань, які вимагають, щоб політиками, чиновниками, інтелектуальною елітою, міграційними організаціями, дослідниками та іншими зацікавленими у цій галузі сторонами створювався і застосовувався новий інструментарій. Автори монографії вважають, що раціональні, послідовні, ефективні і гуманні рішення повинні генеруватися, обговорюватися, прийматися і впроваджуватися в усі складові управління процесами міграції-імміграції: кордон, трудова міграція, притулок, інтеграція, натуралізація і повернення, політика, правові норми, інститути, а також розвиток якісного інформаційного середовища для всіх зацікавлених осіб. Ми додали б іще вплив на економіку і демографію, а також транснаціоналізм як наслідок змішування культур. Цей підхід, на думку авторів, добре зарекомендував себе в ході напруженої роботи з підготовки під егідою Організації Об'єднаних Націй Глобального договору про безпечну, упорядковану та регулярну міграцію в якості першого універсального інструменту, який охоплює всі аспекти міжнародної міграції цілісно та всеохоплююче, хоча сприйнятий у країнах ЄС досить неоднозначно.

По-четверте, вибір авторів наукової роботи був очевидно професійний і широкий. Ними запропоновані певні моделі міжнародної міграції, які засновані на необхідності відображати неоднорідну сутність міграції в різних країнах та регіонах, а також інформування, порівняння й оцінювання накопиченого досвіду у різних географічних і соціальних вимірах. І, незважаючи на те, що міжнародна міграція є глобальною у взаємопов'язаному світі, вона, як і раніше, надає дуже хороші можливості для зіставлення та оцінки різних видів практики, політики і підходів на рівні Євросоюзу, національному, регіональному та місцевому рівнях.

І по-п'яте. З огляду на існуючу міграційну ситуацію в Україні, важливість дослідження для нашої держави цієї проблематики актуалізується й тим, що в зазначеній монографії подається ретроспективний аналіз міграційних процесів у різних регіонах земної кулі. Зокрема, висвітлено досвід Європейського Союзу у сфері інтеграції громадян інших країн, інтеграційні процеси іммігрантів у їх соціальні спільноти і пов'язана з цим колективна політика країн ЄС, а також у низці країн поза Європою. Наявні у книзі роздуми про деякі аспекти та підхід до міграції у Словаччині, про імміграційну політику в Канаді, Великобританії, відповідь на торгівлю людьми у США в контексті їхньої імміграційної системи. Йдеться й про нових «інших» (мігрантів) в суспільному сприйнятті знову ж таки у Словаччині, залучення їх до інтеграції через доступ до інформації. Крім того, знаходимо міркування про систему послуг для мігрантів у США, також подається з цього приводу інформація про Дунайський регіон та за його межами, досвід громадських інститутів, які орієнтовані на такого користувача та інформаційних брокерів для мігрантів, а також деякі зауваження щодо так званого міграційного плану Сороса – його характеристика та оцінки управління процесом міграції.

У період від 24 березня до 15 квітня 2020 р. було проведено наукову конференцію, організовану НН Інститутом євроінтеграційних досліджень, НДІ міграції і демографії та факультетом історії і міжнародних відносин УжНУ. У публікаціях виданого за підсумками конференції «Міжнародного наукового вісника» здійснено соціолого-політологічний аналіз проблеми управління міграцією і міграційною ситуацією в Україні загалом, зокрема в кризових умовах, дається оцінка нормативно-правової бази управління міграційним процесом в Україні. Обґрунтовується вплив системної і ситуативної форм управління міграційним процесом на забезпечення стабільності і розвитку суспільства, необхідність нових підходів до вдосконалення існуючої стратегії державної міграційної політики України та її реалізації. Запропоновано можливі кроки щодо подальшого наукового дослідження цієї теми, пропонується алгоритм розроблення нової концепції державної міграційної політики, а відповідно – доповнення існуючої Стратегії міграційної політики Кабінету Міністрів України [3,6,8]. У цьому ж спецвипуску «Вісника» ми вже інформували про те, що здійснюється переклад з англійської на словацьку мову монографії «Cohen Robin. Sťahovanie ľudstva od praveku až po súčasnosť». / Prekladateľ Divinský Boris. - Братислава: вид. Ikar, - 224 с. Доступно:

<https://www.artforum.sk/katalog/146550/stahovanie-ludstva-od-praveku-az-rosucasnost> (неофіційний переклад назви книги - «Робін Коен. «Міграція людства від передісторії до сучасності»), яка також заслуговує на увагу науковців, фахівців, студентів, магістрантів, докторантів, які прагнуть ознайомитися із сучасним європейським досвідом нових студій із міграційної проблематики [4]. До слова, ця книга видана видавництвом Словаччини у співпраці з іншими зарубіжними видавництвами і опублікована у низці країн світу.

У цій книзі стверджується, що міграція існує з давніх-давен, але лише останніми роками ця тема з'являється у заголовках газет частіше, ніж будь-коли раніше. Книга професора Робіна Коена стосується історії міжнародної міграції та пропонує кваліфікований погляд на один із споконвічних людських інстинктів. Якщо міграція є такою ж старою, як і саме людство, то чому тепер вона набула політичного значення? Чому люди взагалі мігрують? Куди вони йдуть, в якій кількості та чому? Чи становлять мігранти загрозу соціальному і політичному устрою? Чи справді потрібно забезпечити їх роботою, допомогти розвивати їхні країни, збільшити споживчий попит і створити добробут? Чи можна зупинити міграцію? Всі ці проблеми досліджує один із найавторитетніших британських вчених з питань міграції. Хоча книга визнає, що відмінності між категоріями часто нечіткі і незрозумілі, поряд з тим вона характеризує багато типів мігрантів, зокрема першовідкривачів, рабів, прочан, шахтарів, робітників, вигнанців, біженців, секс-працівників, студентів, туристів, пенсіонерів та переміщених осіб. Текст доповнюється великою кількістю ілюстративних карт, фотографій та графіків. Робін Коен досліджує тривалий проміжок часу, багато географічних районів та тем, збагачуючи контекст однієї з найактуальніших проблем сучасності.

Нині міграційна проблематика з досвіду ЄС актуальна для усього пострадянського простору як у прикладному, так і в науковому аспекті [5]. В Україні тема міграції актуалізувалася як ніколи, особливо після анексії Росією Криму і початку агресії на Донбасі [6,7,8]. Це спричинило активну внутрішню міграцію і масштабні переселення громадян, активізувало зовнішню міграцію, що призвело до її неконтрольованості, необхідності розроблення концепції і реалізації нової міграційної політики [9].

Сподіваємось, що в Україні знайдуться можливості, щоб здійснити переклад українською мовою обох названих монографій, які б додали усім зацікавленим фахівцям нові вагомні джерела для пізнання та дослідження міграційної проблематики в країнах Євросоюзу та активніше поширювалися в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Globe in Motion. Patterns of international migration: Similarities and Differences URL: <http://www.uet.sav.sk/?q=en/globe-motion-patterns-international-migration-similarities-and-differences>).
2. Ako citovať / How to Cite: ISO 690: Divinský, B. - Zachar Podolinská, T. et al. 2018. Globe in Motion. Patterns of international migration:

Similarities and Differences. Bratislava: Institute of Ethnology and Social Anthropology SAS, Marenčin PT, spol. s r. o. DOI: <https://doi.org/10.31577/2018.9788097097578>

3. Петро Токар. Управління міграційним процесом в Україні: соціолого-політологічний аналіз. /«Міжнародний науковий вісник». - Зб. наук. праць за матер-ми Міжн. н-пр. онлайн-конф. «Міграційна політика України в умовах глобалізації: досвід управління та ризику сьогодення» та міжнародного наукового семінару на тему «Європейська дипломатія в умовах еволюції інституціональної системи ЄС» (м. Ужгород, 24 березня - 15 квітня 2020 р.). Спецвипуск 1 (21) / - Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2020. - С. 68-81.

4. Cohen Robin. St'ahovanie ľudstva od praveku až po súčasnosť. / Prekladateľ Divinský Boris. - Братіслава: вид. Ikar, - 224 с. URL: <https://www.artforum.sk/katalog/146550/stahovanie-ludstva-od-praveku-az-po-sucasnost>

5. Коллиер П. Исход: как миграция изменяет наш мир / пер. с англ. Н.Эдельмана. - М.: Изд-во Института Гайдара, 2016. - 384 с.

6. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України. - К., 2018. -396 с. URL: https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf

7. Малиновська О.А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія - К. : НІСД, 2018. - 472 с.

8. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки // Демографія та соціальна економіка. - 2018. № 2(33). С. 11–26.

9. Проблеми реалізації Стратегії державної міграційної політики України : зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Київ, 19 груд. 2019 р.) / упоряд. О. А. Малиновська. - Київ : НІСД, 2019. - 108 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/problemi-realizacii-strategii-derzhavnoi-migraciynoi-politiki-ukraini.pdf>. / Там же, - С. 63-68.

REFERENCES

1. Globe in Motion. Patterns of international migration: Similarities and Differences. Retrieved from <http://www.uet.sav.sk/?q=en/globe-motion-patterns-international-migration-similarities-and-differences>) [in English].

2. Ako citovať / How to Cite: ISO 690: Divinský, B. - Zachar Podolinská, T. et al. 2018. Globe in Motion. Patterns of international migration: Similarities and Differences. Bratislava: Institute of Ethnology and Social Anthropology SAS, Marenčin PT, spol. s r. o. DOI: <https://doi.org/10.31577/2018.9788097097578> [in English].

3. Tokar, P. Upravlinnya mihratsiynym protsesom v Ukrayini: sotsiolohopolitohichnyy analiz [Management of migration process in Ukraine: sociological and political analysis]. «Mizhnarodnyy naukovyy visnyk». - Zb. nauk. prats' za mater-my Mizhn. n-pr. onlayn-konf. «Mihratsiyna polityka Ukrayiny v umovakh hlobalizatsiyi: dosvid upravlinnya ta ryzyky s'ohodennya» ta mizhnarodnoho

naukovoho seminaru na temu «Yevropeys'ka dyplomatiya v umovakh evolyutsiyi instytutsional'noyi systemy YES» - «International Scientific Bulletin». - Coll. Science. works for mater-mi International. e.g. online conf. «Ukraine's migration policy in the context of globalization: management experience and current risks» and an international scientific seminar on «European diplomacy in the context of the evolution of the EU institutional system» (pp. 68-81). Uzhorod: DVNZ «UzhNU» [in Ukraine].

4. Cohen Robin. S'tahovanie l'udstva od praveku až po súčasnosť. / Prekladateľ Divinský Boris. - 224 c. Retrieved from <https://www.artforum.sk/katalog/146550/stahovanie-ludstva-od-praveku-az-po-sucasnost> [in Slovak].

5. Kolliyer, P. (2016). Iskhod: kak migratsiya izmenyayet nash mir [How Migration Changes Our World]. (N. Edelman, Trans.). Moscow: Izd-vo Instituta Gaydara [in Russian].

6. Ukrayins'ke suspil'stvo: mihratsiynyy vymir : nats. dopovid'. Instytut demohrafiyi ta sotsial'nykh doslidzhen' im. M. V. Ptukhy NAN Ukrayiny (2018) [Ukrainian society: migration dimension: nat. report. Institute of Demography and Social Research M.V. Ptukha of the National Academy of Sciences of Ukraine (2018)]. (n.d). www.idss.org.ua. Retrieved from https://www.idss.org.ua/arhiv/Ukraine_migration.pdf [in Ukrainian].

7. Malynovs'ka, O.A. (2018). Mihratsiyna polityka: hlobal'nyy kontekst ta ukraïns'ki realii [Migration policy: global context and Ukrainian realities]. Kyiv : NISD [in Ukrainian].

8. Libanova, E. M (2018). Zovnishni trudovi mihratsii ukraïntsiv: mashtaby, prychny, naslidky [External labor migration of Ukrainians: scale, causes, consequences]. Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika - Demography and social economy, 2 (33), 11-26 [in Ukrainian].

9. Malynovs'ka, O. A. (2019). Problemy realizatsii Stratehii derzhavnoi mihratsiynoi polityky Ukraïny : zb. materialiv nauk.-prakt. konf [Problems of implementation of the Strategy of the state migration policy of Ukraine: coll. materials scientific-practical. conf.]. Kyiv: NISD. Retrieved from <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2020-01/problemi-realizacii-strategii-derzhavnoi-migraciynoi-politiki-ukraini.pdf> [in Ukrainian].